INVULOEFENING VWO.
ZORG DAT JE DEZE ZINNEN BEGRIJPT. DE ZINNEN KOMEN UIT DE EXAMENEISEN.

Drie opdrachten:
I. Kies de juiste woorden.
II. Zet een uitroepteken bij (of arceer) de zinnen waarvan je dacht ‘dat wist ik niet’.
III. Zie blz. 3.

Globalisering:
Kies uit: steden, belangrijker, cultureel, diensten, kernland, vrijhandel,triade, MNO’s, informele, koloniale, politiek, toe, dienstensector, sociale, eenwording, arbeidsverdeling, verstedelijkings (2x), sterfte, politiek

1. Groot-Brittannië is nu een ….. (centrum) en was voorheen een grote ……. mogendheid.
2. In GB was een transformatie van een industriële naar een ……..economie.
3. In India en GB beide landen nemen onder invloed van globalisering de sociale en ruimtelijke …….. .
4. Technologische innovatie en ……. zijn de motoren van het globaliseringsproces.
5. Culturele ……. leidt tot tegenreacties zoals de herwaardering van regionale (en nationale) identiteiten.
6. De mondiale centrum-periferie verhoudingen veranderen omdat de internationale ……. verandert.
7. Het merendeel van de internationale handels- en investeringsstromen voltrekt zich binnen en tussen de drie kerngebieden (de …….)
8. Opkomende economieën en ……. uit deze landen spelen een steeds grotere rol in internationale handels- en investeringsstromen en spelen een grotere rol op het wereldtoneel.
9. Zuid-Zuid handel en investeringen worden …….
10. In het algemeen geldt: hoe hoger het economische ontwikkelingspeil van een land is, des te hoger is de …….graad en des te lager het …….stempo.
11. In het algemeen geldt: hoe hoger het economisch ontwikkelingspeil van een land is, des te lager zijn de geboorte- en ……..cijfers.
12. In het algemeen geldt: naarmate het economisch ontwikkelingspeil van een land hoger is, werkt een kleiner deel van de beroepsbevolking in de landbouw en een groter deel in de formele …….
13. Een wereldstad is een belangrijk mondiaal knooppunt op economisch, cultureel of …….. gebied.
14. Veranderingen, vernieuwingen en trends vinden hun oorsprong vrijwel altijd in grote …….
15. New York is een mondiaal knooppunt op economisch, cultureel en politiek terrein, Washington op ……. terrein en Los Angeles op ……. en economisch terrein.
16. Wereldsteden kennen een sterke ruimtelijke segregatie en ……. polarisatie.
17. In grote steden ontwikkelt zich een schaduweconomie (…….. sector) die enerzijds migranten aantrekt en anderzijds migranten opvangt.

Systeem Aarde
Kies uit: sediment, klimatologische, wind, mechanische, thermohalineariide,

18. De verweringsvorm die overheerst in een gebied wordt hoofdzakelijk bepaald door de ……. omstandigheden.
19. In de aride zone overheerst in het algemeen …….. verwering.
20. In de ….. zone wordt verweringsmateriaal door gebrek aan vegetatie minder goed vastgehouden dan in de gematigde zone.
21. Stroomsnelheid en transportmechanisme bepalen de korrelgrootte(verdeling) van het ……
22. Zeestromen worden aangedreven door de …….
23. Daarnaast is er een …….. circulatie aangedreven door verschillen in dichtheid van het zeewater.

Wonen in Nederland, water

Kies uit: verzilting, waterkeringen, onregelmatiger (2 x), IJsselmeergebied spuien, basiskustlijn, dynamisch, korting, piek, rivieren, spring, piekafvoer, noordwester, natte, retentie,

24. De grootste overstromingsrisico's in Nederland ontstaan bij een combinatie van …….tij, …….westerstorm en …….. van de rivieren.
25. Klimaatverandering draagt bij aan een ….. regiem van de rivieren.
26. Menselijk ingrijpen in het stroomgebied heeft geleid tot een ……. regiem, ver……. van de vertragingstijd en een verhoogde …….
27. Zeespiegelstijging kan de afvoer van rivierwater en het ……. van water op zee bemoeilijken.
28. Afsluitbare …….. moeten er in combinatie met bergingsgebieden voor zorgen dat bij extreme omstandigheden overstromingsrisico's beperkt worden, maar dat …….. tijdens normale omstandigheden hun water kunnen afvoeren naar zee.
29. In het …….gebied en de Zuidwestelijke delta zijn er overstromingsrisico's als bij (noord)westerstorm het water wordt opgestuwd.
30. Naarmate vasthouden (……) en waterberging meer stroomopwaarts wordt gedaan, profiteert een groter deel van het stroomgebied van een verminderd overstromingsrisico.
31. Het kustbeheer in Nederland is erop gericht om de ……. (de kustlijn zoals die was in 1990) te handhaven.
32. …….. kustbeheer maakt het mogelijk de kust te versterken en tegelijkertijd de natuurlijke dynamiek te laten bestaan.
33. Zeespiegelstijging kan de afvoer van rivierwater in ……. perioden bemoeilijken. In droge perioden kan een zeespiegelstijging leiden tot ……. en een tekort aan zoet water. Dit maakt integraal waterbeleid noodzakelijk (zie plannen van de tweede deltacommissie).

Wonen in Nederland, steden
Kies uit: Amsterdam, netwerken, fysiek, objectieve, leeftijd, economische, cohesie, 2040, beperkte, woonomgeving, sterker, minder, bevolkings

34. In Nederlandse steden wonen arm en rijk in …….. mate gesegregeerd. De ruimtelijke segregatie naar etnische achtergrond is …….
35. Wijken rond het stadscentrum hebben vaak een slechtere ……. veiligheid.
36. Vinexwijken hebben vaak ……. voorzieningen dan oudere wijken.
37. De leefbaarheid en de sociale veiligheid in de directe leefomgeving (wijk, buurt) hangen samen met de sociale ……. en de sociale ……. op deze microschaal.

38. Bij stadsvernieuwing was er sprake van het ..... opknappen van de woning voorraad, bij herstructurering wordt ook in de aard van de woningvoorraad (en daarmee de .....samenstelling) ingegrepen.
39. Leefbaarheid van wijken hangt samen met kenmerken van de woningen, van de ..... en van de bewoners.
40. De beleving van de openbare ruimte, dus ook van de sociale veiligheid van de woonomgeving, is ten dele subjectief en hangt samen met persoonskenmerken zoals ..... en sekse.
41.Het denken over de Randstad in het kader van ruimtelijk (economisch) beleid in Nederland is verschoven: Van een grote rol van de overheid waarbij vanuit onder andere sociale rechtvaardigheid aan spreiding (over Nederland) belang werd gehecht, naar een grotere rol voor de markt waarbij vanuit ..... doelmatigheid concentratie (Randstad: Zuidas bv) weer meer gewaardeerd wordt.
42. Het ruimtelijk beleid ten aanzien van de Randstad is erop gericht deze regio internationaal te laten concurreren met andere grootstedelijke gebieden (Structuurvisie .....).
43. Binnen de Randstad is de metropoolvorming rond ..... met grote projecten (Schiphol, Zuidas. Almere) een opvallende ontwikkeling.

ZUID-AMERIKA deel 1

Kies uit of streep door: hotspot, El Niño, economische, corruptie, migranten, culturele
sociale, democratieën, passieve, noord-zuid, Brazilië.

44. Het imago van Zuid-Amerika kent paradoxen: gated communities naast krottenwijken, dictaturen naast ....., ongelijkheid naast herverdeling.
45 Het beeld van Zuid-Amerika is in de loop van de tijd veranderd van instabiele corrupte landen met een grote .... ongelijkheid tot politiek en economisch meer stabiele landen.
46. De oostzijde van het continent is een ..... continentrand. Bij de passieve continentrand deden zich de juiste omstandigheden voor, voor de vorming van aardolievoorraden.
47. Ander actief vulkanisme, als gevolg van een ....., komt voor op bijvoorbeeld de Galapagos-eilanden.
48. De vorming van het Andesgebergte ging gepaard met het ontstaan van een voorlandbekken aan de **oostzijde / westzijde** van het gebergte. In dit bekken heeft veel **sedimentatie / vulkanisme** plaatsgevonden.
49. De ligging van klimaatzones, vegetatiezones en landschapszones wordt in Zuid-Amerika voor een groot deel bepaald door de breedteligging, de ..... oriëntatie van het Andesgebergte en de invloed van zee- en windstromen.
50. Fossiele brandstoffen worden voornamelijk gevonden in laag gelegen kustgebieden in Venezuela, ... en Argentinië.
51. Periodiek wordt het normale weerpatroon in Zuid-Amerika verstoord door ..... Vooral aan de kust van Ecuador, Peru en Chili zijn de gevolgen van een El Niño duidelijk merkbaar.
52. De eerste bewoners in het Andesgebergte concentreerden zich in de **hoge / lage** delen waar aardappelen, gerst en tarwe verbouwd kunnen worden. In de koloniale tijd verschoof het economisch zwaartepunt naar de lagere delen waar onder andere cacao, koffie en suikerriet verbouwd kunnen worden.
53. Aan de kust is het tempo van verstedelijking na decennia van explosieve groei aan het afvlakken. In de binnenlanden neemt de verstedelijkingsgraad **toe / af** . Er ontstaan nieuwe steden terwijl de megasteden niet meer zo hard groeien.

54. Zuid-Amerika is het **meest / minst** verstedelijkte continent ter wereld.
55. De waarde van het BNP van Zuid-Amerikaanse landen wordt in **toenemende / afnemende** mate bepaald door de dienstensector.
56. De tegenstellingen in welvaart en welzijn, zowel tussen landen als binnen landen, zijn in Zuid-Amerika erg **groot / klein**
57. Overmakingen van ..... en de informele sector spelen een niet direct zichtbare maar grote rol in de economie van Zuid-Amerikaanse landen.
58. Bureaucratie, ... en geweld vormen belemmeringen in de ontwikkeling van Zuid-Amerikaanse landen.
59. In het dagelijks leven spelen raciale verschillen een **grote / kleine** rol.
60. Je moet Zuid-Amerika op hoofdlijnen kunnen vergelijken met een andere ontwikkelingsregio op basis van natuurlijke, sociaal-..... en sociaal-..... kenmerken.

Vergeet opdracht II niet: Zet een uitroepteken bij (of arceer) de zinnen waarvan je dacht ‘dat wist ik niet’.

Opdracht III: Hieronder zie je nog een belangrijke passage uit de examensyllabus. Accentueer of onderstreep belangrijke zaken.

7c. De ontwikkelingsprocessen in Zuid-Amerika

In dit verband kan de kandidaat:

- Het ontwikkelings- en democratiseringsproces vanaf de jaren negentig op hoofdlijnen beschrijven in vergelijking met de voorgaande politieke ontwikkelingsfasen.
- De verstedelijkingsproblematiek beschrijven en analyseren en hierbij historische, economische, politieke en sociaal culturele factoren betrekken.
- De gevolgen van infrastructurele ontsluiting benoemen, waarbij voor- en nadelen op verschillende schaalniveaus en voor verschillende betrokkenen aan bod komen.
- De veranderende rol van Zuid-Amerika in de mondiale economie vanaf de jaren negentig beschrijven en verklaren, waarbij aandacht wordt besteed aan het belang van exportgewassen, grondstoffen- en energieproductie.
- Verschillende toekomstscenario's voor Zuid-Amerika schetsen en beargumenteren op basis van de bestudeerde ontwikkelingsprocessen.

Aandachtspunten:

- De ontwikkeling van Zuid-Amerika kent verschillende perioden; pre-koloniaal, koloniaal, traditioneel postkoloniaal en moderne tijd.
- Sinds de jaren negentig bepalen in veel landen naast vrijhandel ook sociale doelen de politieke koers.
- Politiek gezien ontwikkelden de meeste postkoloniale landen in Zuid-Amerika zich van kwetsbare democratieën via dictatuur en oligarchie naar meer stabiele, democratische landen.
- Politiek gezien is er in Zuid-Amerika in de 21e eeuw sprake van toenemende bottom-up democratisering.
- De verstedelijking in Zuid-Amerika gaat door, ondanks de maatschappelijke problemen van ongelijkheid, armoede, geweld en uitsluiting.
- Als gevolg van economische en infrastructurele ontwikkelingen staan inheemse volken, boerengemeenschappen en het milieu in verschillende landen van Zuid-Amerika onder druk. De aanleg van nieuwe infrastructuur is vaak het begin van ontbossing.
- Er worden veel wegen en waterkrachtcentrales gebouwd, met een enorme invloed op mens en milieu.
- In een globaliserende wereld neemt ook in Zuid-Amerika de culturele beïnvloeding vanuit en naar andere werelddelen toe.
- De samenwerking tussen Zuid-Amerikaanse landen neemt toe blijkend uit economische, politieke en culturele bondgenootschappen en onderling verkeer.
- De herkomst van investeringen vanuit andere werelddelen in Zuid-Amerika verandert. Dit heeft grote gevolgen voor de regionale verschillen in Zuid-Amerika.
- De regio heeft in de wereld aan aanzien gewonnen. Zuid-Amerikaanse politici zijn op het wereldtoneel in toenemende mate zichtbaar en eisen een meer volwaardige positie als politieke actor op. Het zelfbewustzijn van de inwoners van Zuid-Amerika is groeiende.